

W. K. C. Guthrie: Povijest grčke filozofije 1: Rani predsokratovci pitagorovci

Gregorić, Pavel

Source / Izvornik: **Prolegomena : Časopis za filozofiju, 2007, 6, 141 - 149**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:261:036631>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

W. K. C. Guthrie, *Povijest grčke filozofije 1: Raniji predsokratovci i pitagorovci*, preveli Laura Blažetić, Juraj Bubalo i Branko Malić, Naklada Jurčić, Zagreb 2005, xv + 445 str.

Trust not yourself; but your defects to know,
 Make use of every friend – and every foe.
 A little learning is a dangerous thing;
 Drink deep, or taste not the Pierian spring.

Alexander Pope, *An Essay on Criticism* II.13–16.

William K. C. Guthrie (1906–1981) bio je Laurence Professor of Ancient Philosophy pri Odsjeku za klasične studije Sveučilišta u Cambridgeu. Prije Guthrieja tu najstariju i najprestižniju profesuru na Otoku držao je Francis Cornford, a nakon njega redom Gwilym Owen, Myles Burnyeat, Gisela Striker i David Sedley, sve imena koja su zaslužna za razinu i obim suvremenih istraživanja antičke filozofije, bar u zemljama engleskog govornog područja.

Guthrie je najpoznatiji po svojoj *A History of Greek Philosophy* u šest svezaka, od kojih je posljednji posvećen Aristotelu. Izvorno je bilo planirano još nekoliko svezaka koji su trebali pokrivati razdoblje od helenizma do konca antike. Međutim, Guthrie se razbolio 1979. godine, još dok je dovršavao svezak o Aristotelu. Guthriejevo djelo stoji uz bok Brandisovoj ili Zellerovoj povijesti grčke filozofije. Radi se o monumentalnom djelu filozofske historiografije – obuhvatnom, informativnom, pouzdanom, odmjerenom u interpretativnim zahvatima i ujedno dovoljno pristupačnom čitateljima koji ne znaju grčki jezik. Čak i kada se ne slažemo s Guthriejevim tumačenjem pojedinog teksta ili učenja, njegov tekst nam može poslužiti kao polazišna točka u razvijanju vlastitog tumačenja i kao izvor informacija o dotadašnjim istraživanjima.

S obzirom na istaknuto mjesto koje grčka filozofija ima u filozofskom kurikulumu u Hrvatskoj, čini se posve opravdanim prevesti neku obimniju povijest grčke filozofije. Pri tome je Guthriejeva *Povijest* logičan izbor. Jesu li studenti filozofije u Hrvatskoj konačno izabavljeni od površnih, zastarjelih i pristranih povijesti filozofije na hrvatskom jeziku koje su sklonije u studentu proizvesti odbojnost nego zanimanje za antičke filozofe? Jesu li najzad za svoje seminare iz grčke filozofije dobili literaturu na hrvatskom na koju se mogu osloniti? Na žalost, nisu. Bar ne u pogledu ranih predsokratovaca i pitagorovaca kojima je posvećen prvi svezak Guthriejeve *Povijesti*. Naime, taj svezak priređen je toliko nekom-

petentno i nemarno da je potencijalnom čitatelju isplativije pomučiti se s engleskim izvornikom ili se uteći srpskom prijevodu prvog sveska Coplestonove *Istorije filozofije*.

Iznošenje svih propusta u ovom izdanju zahtijevalo bi – bez ikakvog pretjerivanja – stotinu stranica i mnogo više vremena od onoga koje bi i najsavjesniji recenzent bio spreman odvojiti na jedan prikaz. No kako moj sud ne bi ostao nepotkrijepljen, razmotrit ću tri uzorka knjige. Svaki od uzoraka obaseže dvije stranice u kontinuitetu koje potječu iz različitih trećina knjige. Naime, knjigu su prevele tri osobe, pa sam pretpostavio da je svaka prevela otprilike jednu trećinu. Naglašavam da odabrana tri uzorka nisu niti stranice koje sadrže najgrublje propuste, niti stranice koje sadrže najveći broj propusta, već su to stranice koje daju reprezentativni presjek propustâ u ovom izdanju.

UZORAK 1 (poglavlje o Anaksimandrovoj kozmologiji, str. 76–77). Na vrhu stranice 76, uz riječ “klica” u prijevodu Anaksimandrova fragmenta A 10 ispuštena je bilješka. Nekoliko redaka niže slijedi Guthriejev prijevod fragmenta A 18. Prvi dio glasi: “Anaximander says that the stars are wheel-shaped concentrations (lit. ‘feltings’) of mist filled with fire...” Na hrvatski je to prevedeno ovako: “Anaksimandar kaže da su zvijezde stiješnjeni zrak (doslovno, ‘uvaljane stvari’) nalik na kotač, ispunjen vatrom...” Ovaj prijevod je netočan jer su zvijezde za Anaksimandra, prema Guthriejevom tumačenju, “obručaste nakupine (dosl. ‘valjušci’) *pare* ispunjene vatrom”. Uzrok ove netočnosti je to što prevoditelj nije slijedio Guthriejev, nego Salopekov prijevod u hrvatskom izdanju zbirke koju su priredili Diels i Kranz. No to je prilično bezazleno u usporedbi s propustom na dnu iste stranice. Naime, nakon riječi “...stijenku koja se razvija oko jaja” prevoditelj je propustio prevesti cijelih šest redaka u izvorniku. Da stvar bude gora, uz riječi “životinjskih zametaka i drveća” u nastavku hrvatskog izdanja prevedena je bilješka koja stoji uz jedan dio ispuštenoga teksta, dok bilješka kojom su trebale biti popraćene riječi “životinjskih zametaka i drveća” nije prevedena. Tako je bilj. 5 s objašnjenjem izraza *ek tou aidiou* potpuno nepovezana s tekstom.

Na idućoj stranici naslov Aristotelova spisa *Meteorologika* navodi se kao “*Meteoroligica*”, što je vjerojatno bezazlena tipografska pogreška, no ovdje je spominjem iz sljedećeg razloga. Guthrie u izvorniku dosljedno rabi kraticu “*Metaph.*” za *Metafiziku*, dok se kroz cijelo hrvatsko izdanje ponekad rabi “*Metaph.*” a ponekad “*Met.*”. Ova potonja kratica je neprikladna stoga što ona može jednako ukazivati i na *Metafiziku* i na *Meteorologiku*. U prijevodu odlomka iz *Meteorologike* kaže se da je “voda koja je isparila postala uzrok vjetrova i morskih i mjesečevih mijena”, dok u engleskom izvorniku stoji: “...the water that evaporated became the cause of winds and the turnings of the sun and moon...” Dakle, voda koja je isparila postala je uzrok “vjetrova te *sunčevih* i mjesečevih *okretanja*”,

pri čemu se zasigurno misli na putanju Sunca i Mjeseca preko nebeskog svoda.

Naposljedku, Aristotelov najutjecajnije antički tumač, Aleksandar, dolazi iz grada koji se na hrvatskom zove Afrodizijada, a ne “Afrodizija”, kao što stoji na dnu str. 77. To je samo jedan od brojnih pogrešnih navoda grčkih geografskih imena. Da spomenem još neke: Tarz je preimenovan u “Tarsus” (str. 16), otok Hij je na jednom mjestu “Kir” (str. 201 bilj. 2), Gerasa je “Gera” (str. 216), Sam je “Samos” (str. 3, 145, 146 i dr.), Pont je “Pontus” (str. 51), itd. Ni grčka osobna imena ne prolaze mnogo bolje; npr. Aetije je posvuda “Ecije” (!),¹ Aulo Gelije je “Aulije Gelije” (str. 158), Derkilid je “Dercilid” (str. 83), Teon je “Teo” (str. 83, 185, 202 i dr.), Arat je “Aratus” (str. 19, 43), itd. Ovakvih primjera moglo bi se navesti još bar tucet.

UZORAK 2 (poglavlje o Aristotelovim svjedočanstvima o pitagorovskom učenju, str. 196–197). Na vrhu str. 196, izraz “it is finite” (hrv. “to je ograničeno”) preveden je, bez ikakvog smisla, kao “to je u redu”. Prevoditelj je tu vjerojatno pobrkao englesku riječ “finite” s riječju “fine”. Malo kasnije doznajemo da “[k]ada dođemo do Aristotela shvaćamo kako se njegovo mišljenje kreće u pravcu mnogo bližem onome koji većina nas (misao koja nije suviše znanstveno napredna) danas slijedi”. Engleski izvornik zapravo nam kaže sljedeće: “Kada dođemo do Aristotela uvidamo da on razmišlja na način koji je mnogo bliži načinu na koji danas misli većina nas (iako ne i oni znanstveno najnapredniji).”² U idućoj rečenici, engleski izraz “common-sense” (hrv. “zdrav razum”) u prijevodu je posve neobjašnjivo ostao nepreveden i istaknut kurzivom. Dvije rečenice niže stoji: “U nedostatku nekoga tko je u oba svijeta bio kod kuće, Aristotel je za naš sentiment uvjerljivo najbliži izvor obavijesti koji možemo pronaći.” Osim što je nezgrapnan, taj prijevod nije ni sasvim točan, jer izvornik zapravo kaže: “U nedostatku nekoga tko se dobro snalazi u oba svijeta, to Aristotela vjerojatno čini nama najbližije nastrojenim izvorom kojemu bismo se mogli nadati.”³

Na vrhu str. 197 Guthrie govori o tome kako pitagorovci nisu imali poteškoća oko toga da matematičke apstrakcije protegnu na fizička tijela,

¹ Guthrie svugdje piše ispravno “Aëtius”, s dijarezom iznad slova e. Dijareza iznad samoglasnika u klasičnim jezicima ukazuje na to da on ne čini diftong s prethodnim samoglasnikom, već da predstavlja odvojeni samoglasnik. Budući da u hrvatskom ne postoje diftonzi, pretpostavljam da se dijareza može ispustiti, ali se moraju zadržati oba slova.

² “When we come to Aristotle, we find that he thinks along lines much closer to those which most of us (though not the most scientifically advanced) follow today” (W. K. C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy*, sv. 1, Cambridge 1962, str. 237).

³ “Failing someone equally at home in both worlds, this makes him probably the most sympathetic informant that we could hope for” (*ibid.*).

te u hrvatskom prijevodu dodaje: “a tu se radi o mentalitetu koji je taj kontinuitet promatrao kao nešto prirodno, dok se mi, poput njega, tome tek trebamo prilagoditi”. Iz ove nepotrebno komplicirane rečenice, a niti šireg konteksta, nije posve jasno na što se odnose zamjenice “njega” i “tome”. Adekvatniji bi prijevod glasio “da se mi, baš kao i Aristotel, moramo uhvatiti u koštac s mentalitetom koji je taj kontinuitet smatrao prirodnim”.⁴ Već u idućoj rečenici izvornik je pogrešno shvaćen: “Kao što smo vidjeli (186 f gore) pri oblikovanju glazbene ljestvice riječ je po svoj prilici o latentnom djelovanju otkrića ‘matematike prirode’, koje je, putem smjelog poopćenja, dovelo do objašnjenja zbilje u cjelini putem matematičkih pojmova.” Izvornik zapravo kaže sljedeće: “Kao što smo vidjeli (str. 186 i d. gore), najvjerojatnije je otkriće ‘matematike prirode’, koja skrovito djeluje u formiranju glazbene ljestvice, navelo pitagorovce na to da smjelim pokušajem poopćenja cjelokupnost zbilje objašnjavaju u matematičkim kategorijama.”⁵ Dakle, nema govora o “latentnom djelovanju otkrića ‘matematike prirode’”, već o otkriću “matematike prirode” koja je na djelu u pozadini glazbene ljestvice. U narednoj rečenici stoji da za Pitagoru “cjelina prirode bijaše srodna”, što mi se ne čini odviše smislenim, jer je srodnost relacija između dvije ili više stvari, a ne čujemo s čime je to cjelina prirode srodna. Guthrie u izvorniku kaže “all nature was akin”, čime hoće kazati da je sve u prirodi srodno, odnosno da je svaka pojedina stvar u prirodi povezana sa svakom drugom stvari. Usput, pretpostavljam da taj iskaz Guthrie stavlja u navodnike jer ga Platon u dijalogu *Menon* (81D1) pripisuje mudrim muškarcima i ženama koji zastupaju nauk o besmrtnosti duše, a time vjerojatno smjera na orfike ili pitagorovce.⁶

U idućem odlomku autor kaže da je pitagorovsko otkriće forme predstavljalo “veliki napredak”, što je prevoditelj pogrešno prenio kao “velika prednost”, vjerojatno pobrkavši riječ “advance”, koja stoji u izvorniku, s riječju “advantage”. Jedanaest redaka niže, rečenica koja započinje s “Oduševljeni time što su otkrili važnost...” trebala bi otvarati novi odlomak. Na dnu stranice se riječ “quality” u Guthriejevom prijevodu odlomka iz Aristotelove *Metafizike* prevodi kao “trpnost”. Razlog ove ekstravagancije je taj što umjesto Guthriejeva prevoditelj slijedi Ladanov prijevod tog odlomka.

ZORAK 3 (poglavlje o tri osnovna iskaza Heraklitova nauka, str. 364–365). Riječ “usklađenost” u drugom odlomku str. 364 popraćena

⁴ “...and it is with a mentality which saw this continuity as natural that we, like him, have to come to terms” (*ibid.*).

⁵ “As we have seen (pp. 225 f., above), it was in all probability the discovery of the ‘mathematics of nature’ doing its hidden work in the formation of the musical scale that led them, by an audacious stroke of generalization, to explain the whole of reality in mathematical terms” (*ibid.*).

⁶ Usp. fr. 14 B 8a i 58 B 34 (DK).

je podužom bilješkom u kojoj stoji: “Različita čitanja *palintropos* i *palintonos* uz epitet *harmoniē* sežu u drevna vremena, a moderni učenjaci svrstavaju se u dojmjlive bojne redove na obje strane.” Prvo, grčka riječ *harmoniē* je imenica, tako da ne može biti epitet. U engleskom izvorniku stoji “[t]he variant readings *palintropos* and *palintonos* for the epithet with *harmonie*...” Dakle, radi se o različitim čitanjima *palintropos* i *palintonos* kao epitetima uz *harmoniē*. Drugo, u izvorniku nema nikakvih vojnih konotacija u svrstavanju suvremenih učenjaka glede dvaju različitih čitanja. Guthrie veli “modern scholarship shows an impressive array of champions on either side”, što znači da se među suvremenim učenjacima može pronaći dojmjliv niz pobornika i s jedne i s druge strane.

U trećem odlomku na str. 364 čitamo: “Očit sklad, odmor ili mir nalazi se u stvarnom ustroju stvari (*physis*), stanju krhke ravnoteže između tih sila.” Točno je da se izraz “apparent harmony” u nekim slučajevima može prevesti kao “očit sklad”, no u ovom se kontekstu on mora prevesti kao “prividni sklad”, tim više što je pridjev “apparent” u izvorniku istaknut kurzivom, što ne nalazimo u prijevodu. Nekoliko redaka niže stoji da se u napetom luku “odvija neprestana napetost”, čime se prevodi Guthriejeva mnogo bogatija sintagma “a continuous tug-of-war is going on”. Naime, “tug-of-war” je oznaka za igru potezanja konopca, a ta oznaka ovdje je posebno prikladna zbog toga što sadrži riječ “war” koja evocira Heraklitov izričaj da je rat otac svih stvari (fr. B 53).

Prva rečenica na str. 365 sadrži pogrešno i nepotpuno tumačenje engleskog izvornika: “*Harmoniu* je činila dinamika između tako pritajenih, snažnih i suprotstavljenih pokreta neutraliziranih ravnotežom.” Ono što izvornik zapravo kaže jest sljedeće: “To je bila dinamična *harmonia* žestokih i oprečnih kretanja koja je bila neutralizirana ravnotežom i stoga neočita.”⁷ U narednom odlomku doznajemo da nas “Heraklitove vlastite riječi štite od svih ovakvih jednostavnih i neoriginalnih objašnjenja”. Guthrie zapravo kaže da nas Heraklitove vlastite riječi “pozivaju na oprez” glede određenih objašnjenja.⁸ U bilješci 1 na str. 365 grčke riječi *amphibasis* i *phasis* pogrešno su napisane.

Izneseni propusti nalaze se, dakle, na samo šest, od ukupno četiri stotine i pedeset stranica teksta. Ostavljam čitatelju da prosudi može li očekivati da će prevoditelji koji na samo nekoliko stranica učine toliko propusta na drugim mjestima vjerno prenositi izvornik, pogotovo ondje gdje taj izvornik sadrži složenije misli. Evo još tri izabrana prevodilačka

⁷ “The *harmonia* was a dynamic one of vigorous and contrary motions neutralized by equilibrium and so unapparent” (*ibid.*, str. 440).

⁸ “But his own words put us on our guard against any such simple and unoriginal explanation” (*ibid.*).

“bisera”, po jedan iz svake trećine knjige, koji bi trebali osnažiti čitateljevu prosudbu. U bilješci 2 na str. 83 prevoditelj nam otkriva da su Babilonjani bili mnogo napredniji nego što se misli. Naime, prevoditelj kaže da je rupicu u središtu babilonske zemljopisne karte napravio “pisarov kompas”, a ne pisarov – šestar (eng. “compass”). Na str. 201 nalazi se grafički prikaz kvadrata (“square”) i pravokutnika (“oblong”) koje su pitagorovci smjestili u svoju listu opreka, no prevoditelj govori o “kvadratu” i “ovalu”, odnosno o “kvadratu” i “raznostranom četverokutu” (str. 203). Na str. 352 nalazimo prijevod jednog ulomka iz Herodota (III.119) kojim Guthrie želi ilustrirati upotrebu riječi *logos*: “Darije se pobojavao da je Siks postupio po zajedničkom *logosu* (po sporazumu ili zavjeri).” Ulomak iz Herodota govori o šestorici pobunjenika protiv maga na Darijevom dvoru, pri čemu je Guthriejev supstantivirani izraz za šestoricu (eng. “the Six”) na hrvatski preveden kao osobno ime “Siks”!

Postoje još tri vrste propusta koje nisu obuhvaćene spomenutim uzorcima, a koje mi se čine važnima za jedno znanstveno izdanje.

(1) Pogreške u referencama. Ova vrsta propusta ima četiri podvrste. (i) Jednu čine pogrešne reference na druga mjesta u Guthriejevoj knjizi. Takve se pogreške mogu naći na mnogo mjesta, npr. str. 49 bilj. 1, str. 78 pod (a), str. 199 pod (b), str. 311 bilj. 2, str. 374 bilj. 1, itd. Prevoditelji su, čini se, na većem broju mjesta prepisali broj stranice iz engleskog izvornika, a lektor to nakon prijeloma knjige nije ispravio. (ii) Druga podvrsta su jednostavno ispuštene reference. Primjerice, na str. 34, redak 8, nakon riječi “pobuda” trebalo je zatvoriti navodnike i dodati bilješku koja sadrži dvije reference. Na str. 203 u bilj. 5 nakon riječi “Platona”, trebala bi slijediti zagrada s dvije reference. U bilješci 3 na str. 352 nakon riječi *axunetoi* ispuštene su dvije rečenice koje sadrže tri reference. (iii) Treća podvrsta su pogrešno protumačene reference. Primjerice, na vrhu str. 63, kratica “cf.” (eng. “confer”, hrv. “usporedi”) prenesena je kao “cit.”, a u bilješci 1 na str. 23 eksplicirana je kao “citirano iz”. Na str. 213 bilj. 1 piše “Alex. u *Met.* 512.20 Hayduck”, što je pogrešno protumačena kratica koja će neupućenog čitatelja navesti na pomisao da je Aleksandar napisao spis pod naslovom *Metafizika*. Međutim, “*in Met.*” je kratica od *In Aristotelis Metaphysica commentarium*, dakle od Aleksandrova komentara Aristotelove *Metafizike*.⁹ (iv) Četvrta podvrsta su netočno prepisane reference. Primjerice, na str. 6, u bilj. 1 umjesto “*Fizika* 256 b24”, trebalo bi stajati “*Fizika* 265b 24”, a u narednoj bilješci na istoj stranici umjesto “*Part. An.* 624a28” trebalo bi stajati “*Part. an.* 642a 28”. Nadalje, na str. 202, bilj.

⁹ Radi točnosti bih dodao kako je danas uvriježeno mišljenje da od samog Aleksandra potječe komentar samo uz prvih pet knjiga *Metafizike*, tj. do str. 439 u Hayduckovu izdanju.

3, umjesto “CQ, 1923 zajedno s bilj. 1” trebalo je stajati “CQ, 1923, str. 3 s bilj. 1”; na str. 359, umjesto “*De Anima* 404a 25”, trebalo bi stajati “*De anima* 405a 25”, itd. Ova podvrsta ima jednu zasebnu klasu koju čini krivo protumačeni znak za jedinicu u tipu slova koji rabi Cambridge University Press, a koji je vrlo sličan slovu I. Ovdje opet navodim samo nekoliko primjera. Na str. 193 “*P. and E.*, str. 11” postalo je “*P. and E.* II”, na str. 335 “*Rhet.* 1407b 11” protumačeno je kao “*Rhet.* 1407b II”, a na str. 347 “*Adv. Colot.* 1118c” preneseno je kao “*Adv. Colot.* III 8 C”. Vjerojatno je prevoditelj mogao zaključiti da se radi o 11. stranici Ravenove knjige *Pythagoreans and Eleatics*, no svakako bi prevoditelj knjige iz grčke filozofije morao znati da Bekkerova paginacija Aristotelovih djela ne dopušta oznaku “1407b II”, baš kao što ni Stephanusova paginacija Plutarhovog spisa *Adversus Colotem* ne dopušta oznaku “III 8 C”.

(2) Neujednačena terminologija. Nepotrebno je napominjati koliko je važno stručnu terminologiju u ovakvim knjigama pažljivo birati i dosljedno rabiti. Međutim, ne samo što si u ovom izdanju nitko nije dao truda da ujednači terminologiju koju rabe tri različita prevoditelja, nego si niti pojedini prevoditelj nije dao truda da prijevodnu terminologiju ujednači. Samo kao primjer, riječ “substance” je prevedena je na str. 3 kao “pratvar”, a već na str. 4 kao “supstancija”. Ista engleska riječ u jednom je retku na str. 223 prevedena kao “supstanca”, a već u narednom kao “supstancija”. Riječ “principle” u dva sukcesivna odlomka na str. 3 prevedena je kao “princip” i kao “načelo”. Riječ “mind” prevodi se gdjekad kao “duh”, a gdjekad kao “um”, pri čemu se potonja riječ još koristi kao prijevod i za riječi “intelligence” i “intellect”. Na koricama se govori o “predsokratovcima”, na str. xiii o “predsokratskoj filozofiji”, a već na idućoj stranici o “predsokratskom mišljenju”. Isto tako, malo se govori o “platonistima”, malo o “platoničarima”; negdje se govori o “epikurejstvu”, a negdje o “epikurejizmu”, itd.

(3) Nepotpuno i nepouzđano kazalo. U hrvatskom izdanju u cijelosti je ispušten indeks navedenih odlomaka antičkih autora. U općem indeksu nalazimo stavke koje se ne javljaju u tekstu, a u tekstu nalazimo važne pojmove koji se ne javljaju u indeksu. Na primjer, u indeksu imamo stavku “oblici, kod Platona, 8 f., 175”, a na tim se stranicama uopće ne javlja riječ “oblik”. Umjesto toga javlja se “ideja” kojom se u nas uvriježilo prevoditi grčku riječ *eidos*, odnosno englesku riječ “form”, u kontekstu Platonove filozofije. Pri tome, dakako, u indeksu ne pronalazimo stavku “ideja”, baš kao niti stavku “forma” kojom se na više mjesta prevodi ista grčka i engleska riječ u kontekstu Aristotelove filozofije. Sličan je slučaj sa stavkama koje sadržavaju ključne filozofske pojmove, kao što su “element”, “protuslovlje”, “supstancija”, “supstrat”, “tvar” i sl. Pretpostavljam da je uzrok ovih propusta to što je opći indeks sastavljen mehanički, tako da je

najprije preveden s engleskog, a onda su se tražile stranice u hrvatskom prijevodu koje odgovaraju stranicama navedenim u indeksu izvornika a da se nije niti pokušalo identificirati navedene hrvatske pojmove na odgovarajućim stranicama prijevoda. Uz to, neke stavke koje se nalaze u izvorniku su ispuštene, neke su naprosto pogrešno prevedene s engleskog, a neke su krivo napisane na grčkom.

Ovom izdanju moglo bi se prigovoriti još štošta. Na primjer, u njemu nema vrlo korisnih zaglavlja koja se nalaze na svakoj stranici engleskog izvornika i koja su od velike pomoći pri konzultiranju knjige. Bilo bi korisno da su brojni i gdjekad podulji citati s grčkog, latinskog, njemačkog i francuskog jezika prevedeni na hrvatski. Bilo bi odlično i da je bibliografija dopunjena barem najvažnijim naslovima objavljenima u proteklih četrdeset godina, jer je bibliografija koju nalazimo u ovom izdanju preuzeta iz engleskog izvornika, što znači da najrecentniji naslovi potječu s početka 60-ih. Iznenađuje i to što je bibliografija preuzeta skeniranjem izvornika.

Vjerujem da je iz prethodnih stranica sasvim jasno da je ovo izdanje – po svoj prilici izdašno financirano sredstvima poreznih obveznika – zapravo neupotrebljivo. Posljedica je to nekoliko čimbenika. Prvo, prevoditelji nisu bili dorasli svojoj zadaći. Oni ne poznaju antičku filozofiju dovoljno dobro, a ni znanje engleske idiomatike nije im na potrebnoj razini. Osim toga, prevoditelji očituju popriličnu šlampavost, a mjestimice i nedostatak dobre prosudbe. Drugo, lektorski i korektorski dio posla nije obavljen kako valja. Treće, kad je već uposlio prevoditelje koji nisu stručnjaci u području kojim se knjiga bavi, urednik (Jure Zovko) je trebao angažirati stručnog redaktora ili taj pozamašan posao obaviti sam. Ovako možemo zaključiti da urednik ili nije niti prelistao rukopis, ili ga jest prelistao, ali u njemu nije uočio velik broj grešaka, ili ih jest uočio, ali ih nije ispravio niti uposlio nekoga drugoga da ih ispravi. Ne znam koja od navedenih mogućnosti stavlja urednika u nezgodniji položaj.

Preostaje nam da se nadamo da će naredni svesci *Povijesti grčke filozofije* biti pomnije priređeni, jer ćemo inače dobiti ozbiljnog konkurenta za titulu najvećeg fjjaska nekog naslova iz humanističkih znanosti u nas.

Pavel Gregorić

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet – Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
pgregoric@ffzg.hr